Ś. p. Dr Zenon Cywiński.

D. 24 sierpnia (6 września) r. b. umarł po wielu latach, spędzonych w pracy, znany szeroko okulista Dr Zenon Cywiński.

Urodził się w majątku rodzinnym Tarasowszczyznie (gub. Wileńskiej, pow. Święciańskiego) 9/21 lipca r. 1830. Ukończył gimnazyum w Wilnie, a następnie uniwersytet w Moskwie w r. 1856, razem z Jungiem, późniejszym profesorem akademii medyko-chirurgicznej w Petersburgu. Tegoż roku został asystentem Szokalskiego w instytucie oftalmicznym w Warszawie. W r. 1857 udał się do Paryża, gdzie słuchał kursów Desmarres'a i Sichel'a. Z Paryża pojechał w r. 1858 do Berlina, a następnie do Wiednia, w których to miastach pracował u Graefe'go, Arlt'a i Jaeger'a.

Wróciwszy do Wilna, jako wykształcony w najlepszych ówczesnych szkołach okulista, zajął się, pierwszy z lekarzy na Litwie, wyłącznie leczeniem chorób oczu. W maju r. 1859 został dyrektorem zakładu oftalmicznego, założonego w Wilnie przez hr. Rajnolda Tyzenhauza. Zakład ten był urządzony w najętem mieszkaniu w domu Tow. Dobroczynności, rozporządzał pierwotnie tylko 8 łóżkami i pokojem dla chorych przychodzących i przeznaczony był dla biednych. W r. 1866 liczba łóżek podniesioną została do 14.

W r. 1863 został ś. p. Dr Cywiński ordynatorem szpitala wojennego wileńskiego, co mu nie przeszkodziło pracować gorliwie w dalszym ciągu w zakładzie oftalmicznym i dążyć do postawienia go odpowiednio do wymagań okulistyki, która w owym czasie, pod wpływem badań Graefe'go, szybko posuwała się naprzód. Jednocześnie wzrastała praktyka ś. p. Dra Cywińskiego w mieście i na całej Litwie i rozszerzała się jego sława.

W r. 1872 po napisaniu i obronie rozprawy »Przyczynek do leczenia operacyjnego zawinięcia powiek« (po rosyjsku) otrzymał od akademii petersburskiej medyko-chirurgicznej dyplom doktora medycyny. Ta sama praca była drukowaną po polsku w »Gazecie Lekarskiej« r. 1873 (str. 257—261, 289—293, 305—311). Autor opisuje w niej używaną przez niego odmianę sposobu operacyjnego Arlt'a, zasadzającą się na wprowadzaniu nici od dołu przez cięcie międzybrzegowe, wskutek czego, po zawiązaniu, brzeg rzęsowy powieki jest więcej podniesiony i rana międzybrzegowa silniej odkrywa się.

Wkrótce potem Dr Cywiński napisał »O chorobowym rozwoju oczu u ryb, zwanych teleskopami *(cyprinus monstruosus v. mops ichtyologorum)*, podług Camuseta; praca ta, czytana na posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Wileńskiego, była następnie wydrukowana w »Medycynie« (nr 9 r. 1877).

Rozszerzanie się w wojsku rosyjskiem chorób ocznych, a zwłaszcza jaglicy, skłoniło rząd do ustanowienia posady okulistów okręgowych wojskowych (w r. 1875), którzy, w charakterze pomocników inspektorów okręgów wojskowych, obowiązani są opatrywać oczy wojska okręgu, wskazywać lekarzom środki zapobiegawcze i zaradcze dla usunięcia chorób ocznych w wojsku, mieć nadzór nad oddziałami okulistycznymi szpitali wojennych i określać zdatność do służby rekrutów, uskarżających się na osłabienie wzroku. Na posadę tę w okręgu wileńskim został mianowany Dr Cywiński w r. 1875 i urząd ten posiadał do r. 1895, w którym, wysłużywszy pełną emeryturę, usunął się od służby. Gorliwe pełnienie obowiązków zjednało mu względy władzy, wskutek czego otrzymał liczne ordery i w r. 1888 został rzeczywistym radcą stanu, przez co został podniesiony do rangi wyższej od urzędu, który zajmował. W r. 1889 Remert, późniejszy naczelny inspektor wojenno-lekarski, mając sobie powierzoną przez rząd rewizyę okręgów zachodnich, dla opatrzenia okręgu warszawskiego, wziął do pomocy Dra Cywińskiego.

Tymczasem rozszerzył się zakład oftalmiczny wileński. Hr. Marya Przezdziecka, otrzymawszy majątki po śmierci brata hr. Tyzenhauza, przystąpiła, według planu Dra Cywińskiego, do wybudowania gmachu, odpowiedniego do potrzeb zakładu. Gmach ten, zbudowany na krańcu miasta, wśród ogrodów, został otwarty dla użytku chorych w kwietniu r. 1884 i obliczony na 40 łóżek, z których 14 bezpłatnych dla chorych biednych. Odtąd, oprócz dyrektora, był w zakładzie ordynator, stale w nim mieszkający. Liczba chorych miejscowych i przycho-

dzących ciągle wzrastała, wskutek czego odnośnie do pierwszych musiano często przekraczać liczbę etatową łóżek. Urząd dyrektora zakładu złożył Dr Cywiński w r. 1902 z przyczyny nadwątlonego zdrowia.

W pracach Towarzystwa lekarskiego wileńskiego Dr Cywiński przyjmował udział czynny. Wybrany na członka w r. 1858, był w 1876, 1877 i 1878 wiceprezesem towarzystwa, a w r. 1889 i 1893 prezesem. Na uroczystość 75cioletniego istnienia towarzystwa (w r. 1880) napisał historyę jego, drukowaną w pamiętnikach towarzystwa, często przedstawiał na posiedzeniach chorych i miewał odczyty (między innymi »O działaniu pilokarpiny«). Od przybycia do Wilna, razem z kilku innymi młodymi lekarzami (Bujko, Wikszemski) walczył z pojęciem, wówczas silnie rozpowszechnionem, o kołtunie, jako o chorobie. Do zakładu oftalmicznego chorych z kołtunem przyjmował jedynie z warunkiem obcięcia kołtuua, czego też dokonywano z wielką dla chorych korzyścią.

Gdy towarzystwo lekarskie w r. 1870 urządziło ambulatoryum bezpłatne dla biednych, Dr Cywiński przyjął w niem udział i pracował aż do jego zamknięcia.

W r. 1873 umarł w swoim majątku. w guberni kowieńskiej, Dr Pelikan, b. prezes towarzystwa, b. rektor uniwersytetu wileńskiego, b. prezes akademii medyko-chirurgicznej w Petersburgu i b. prezes rady lekarskiej cesarstwa. Na pogrzeb jego, jako przedstawiciele towarzystwa lekarskiego, zostali wybrani Dr Cywiński i znany chirurg ówczesny Ludwik Lachowicz.

Przez szereg lat do r. 1890 Dr Cywiński piastował urząd okulisty kolei głównego towarzystwa dróg żelaznych rosyjskich, do którego należały koleje petersbursko-warszawska, petersbursko-moskiewska i moskiewsko-niżnienowgorodzka; koleje te później zostały przez rząd wykupione.

W dniu 23 października r. 1884 liczne grono kolegów, przyjaciół i wdzięcznych pacyentów obchodziło uroczyście dwudziestopięciolecie działalności okulistycznej Dra Cywińskiego.

W r. 1888 towarzystwo lekarskie mińskie wybrało go członkiem honorowym, d. 28 marca (9 kwietnia) r. 1898 został wybrany przez towarzystwo wileńskie dobroczynności na dyrektora 2go wydziału rady towarzystwa, opiekującego się biednymi.

Oprócz prac wymienionych napisał Dr Cywiński: »System metryczny«, wydrukowany w książce jubileuszowej dla

uczczenia 50letniej działalności prof. Szokalskiego« (Warszawa, r. 1884) i po rosyjsku: »Instrukcye dla lekarzy wojskowych, jak zapobiegać i leczyć cierpienia oczu, panujące w wojsku, wydane przez sztab okręgu wileńskiego w r. 1873 i następnie wydrukowane w »Wojenno-Medicinskij Żurnał« (luty r. 1874), i »Prawidła, odnoszące się do zapobiegania, opatrywania i leczenia postaci zakaźnych chorób ocznych w wojskach«, ogłoszone przez sztab w r. 1884.

Liczny tłum odprowadził kondukt żałobny z mieszkania do kościoła i następnego dnia z kościoła na cmentarz bernardyński, na którym Dr Cywiński został pochowany (27 sierpnia [9 września]).

Ignacy Strzemiński.

Osobne odbicie z zeszytu 9 „Postępu Okulistycznego" — Kraków. 1904.
Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem J. Filipowskiego.